

ד.ט.

ה ח ק ד ל מט' 12/ב

מיטיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שנתקיימה ביום ד', כ"ד בטבת תשי"ז-30.12.53 בשעה 08.50.

- הסתתפרו: ט. אונג - היו"ר
 ע. מסר
 ב. מזניה
 ע. איכילוב
 י. בר-יהודה
 ד. בר-רב-האי
 ט. הלל
 י. הררי
 ז. ורהפטיג
 ע. מיטון
 ס. סנה
 י. קליבנוב
 ח. רובין
 ב. שטון
 י. שפירא
 ר. טרי
 א. תבורי

- בעדרו: ג. מבניאל
 י. בדר
 ת. טובי
 י. כסה
 ט. לורנס
 ס. קסיס

- מוזמנים: פ. רוזן - סר המספטים
 א. כהן - היועץ המשפטי
 א. ידין - המטנה ליועץ המשפטי

סדר-היום: חוק ביטול עונש מוות.

היו"ר ס. אונג: אני פותח את הישיבה, ומצטער שההסתתפרות
 כה קטנה בענין כה חשוב.

חוק ביטול עונש מוות.

היו"ר ס. אונג: דנו על סעיף 2 בישיבה הקודמת. נעמידו
 להצבעה.

1. הוחלט: לדחות את הצעת ב. מזניה, האומרת להשאיר
 עונש מוות אובליגטורי במקרה של רצח.
 הסתייגות לב. מזניה.
2. לדחות את הצעת י. שפירא וז. ורהפטיג, האומרת
 לבטל באופן מוחלט את עונש המוות.
 הסתייגות לי. שפירא, י. בר-יהודה, ז. ורהפטיג.
3. לדחות את הצעת בר-רב-האי-הררי, האומרת: "דין
 המחייב ביטול עונש מוות על עבירה, יראו אותו
 כאילו מסמיך את בית-המשפט להטיל עונש מוות או
 עונש אחר ככל שייראה בעיניו לפי כל הנסיבות".
 הסתייגות לד. בר-רב-האי וי. הררי.

ר.ס.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
30.12.53
חוק לגיטול עונש מוות.

3. לדחות את הצעת בר-רב-האי-הררי, האוסרת: "דין המחייב לגיטול עונש מוות על עבירה, יראו אותו כאילו מטמין את בית המשפט להטיל עונש מוות או עונש אחר ככל שיראה בעיניו לפי כל הנסיבות".
המתייגות לד. בר-רב-האי וי. הררי.

4. לקבל כבסיס לדיוני הוועדה את הצעת הממשלה.

ז. ורהפטיג:

אני מציע לאחד את סני הסעיפים הקטנים של הסעיף ולאמר: "כל הוראה במשפט הקיים המחייבת הטלת עונש מוות וכל הוראה הקובעת שאדם שעבר עבירה מסויימת צפוי לעונש מוות, יראו אותם כקובעות שאדם שעבר אותה עבירה צפוי למאסר עולם".

י. ספירא:

אני מציע שינוי סגנוני:
(א) כל דין המחייב הטלת עונש מוות יראו אותו כמחייב הטלת עונש מאסר עולם;
(ב) כל דין הקובע שאדם שעבר עבירה מסויימת צפוי לעונש מוות, יראו אותו כקובע שאדם שעבר אותה עבירה צפוי לעונש מאסר עולם".

פ. רוזן:

הנוסח המוצע על-ידי חבר הכנסת שפירא כולל כבר הצבעה על סעיף 3, מאחר שהוא מוחק את החלים "על רצח".

י. ספירא:

הצעת התיקון שלי היא הסתן עקבי להצעה היסודית שהצעת, אשר לא נתקבלה. אם הכנסת תקבל את עמדתי בסעיף 2, יבוא הנוסח הזה. אם לאו, אהיה בעד סעיף 2 כפי שנוסח על-ידי הממשלה.

ב. שטון:

לא הייתי בזמן ההצבעה. אני מבקש להצביע שבית את השאלה העקרונית.

ח. רובין:

מקובל בוועדות שאחרי גמר הדיון בחוק אפשר להצביע גם רוצים או אין רוצים לעסות רויזיה. אני מציע לנהוג לפי המקובל.

ד. בר-רב-האי:

לפי התקבון אפשר להחליט באמצע הדיון על חוק מסויים ללא לקיים דיון מחדש.

י. בר-יהודה:

אבל קיימת גם פרקטיקה. הוועדה יושבת בכל פעם בהרכב אחר, ואם נתחיל לעסות הצבעות מחדש, לא נגמור בזה.

היו"ר ס. אונג:

כשאנחנו קובעים את העיקרון היסודי של החוק, אם בסוף הדיון נחזור לקביעת העיקרון היסודי ואם נטנה אותו, נצטרך לעבור על כל החוק מחדש.

ב. אזניה:

אני מציע שבסוף הדיון נקבע יסיבה סיוחלת ונודיע במיוחד לחברי הוועדה שבייסיבה זו ייקגעו סופית העקרונות.

ר.ס.

ועדת החוקה, חוק ומספט
30.12.53
חוק לביטול עונש המוות.

י. הררי:

היה מטקל וג לנזקקות בניני הצבעה
לו היינו קובעים נזקקות בסדר הדיונים
סלנו, והיינו הולכים לפי סדר הסעיפים. אולם דחו את הצעתי להתחיל
את הדיון מסעיף 1. וגם כבר טחקים בהצבעות, הרי נדמה לי
שהקריטריון החשוב ביותר הוא מספר הסתתפים בהצבעה, ומבחינה
זו נדמה לי שהוועדה סיוצגת ברגע זה בהרכב כמעט טלא.

י. בר-יהודה:

אני מציע להוריד את הסעיף מסדר-היום
סל יטיבה זו ולהודיע לחברי הוועדה
כי היטיבה הנאה תחייים בטעה זו וזו ותקדס לבוסט הזה בלבד.

היו"ר ס. אונג:

אם נחליט לקיים רוויזיה סל ההצבעה
בסוף הדיון בחוק, הקיים יטיבה סיוחדת
ונודיע על כך לחברי הוועדה.

י. הררי:

אני מבקש להסדה רוויזיה סל ההצבעה.
הרי הוועדה מטילא לא הלכה לפי הסדר.

היו"ר ט. אונג:

אבר הכנסת הררי צריך להבחין בין הצבעה
עקרונית על היסוד המוגח בחוק ובין
הצבעות מפורטות בסעיפים הטובים.

י. הררי:

אני מודיע לוועדה כי בסוף הדיון אדרוש
רוויזיה סל ההצבעה.

הוחלט: 1.

לדחות את הצעת ז. ורהפטיג האומרת שבכל
סקרה תיסאר קביעה סידת העונש בידי בית-
המשפט, בנוסח זה: "כל הוראה במספט הקיים
המחייבת הטלת עונש מוות וכל הוראה הקובעת
טאדם טעבר אגירה מסוימת צפוי לעונש מוות,
יראו אותן הקובעות טאדם טעבר אותה עבירה
צפוי למאסר עולם".

הסתייגות לז. ורהפטיג, ע. איכילוב, ח. רובין
י. הררי וב. טטון.

2.

לדחות את הצעת י. ספירא האומרת טעונס י...
יהיה אובליגטורי רק במקרה טל בחוק הקיים
עונש מוות, בנוסח זה: "(א) כל דין המחייב הטלת
עונש מוות יראו אותו כמחייב הטלת עונש מאסר
עולם; (ב) כל דין הקובע טאדם טעבר עבירה
מסוימת צפוי לעונש מוות, יראו אותו כקובע
טאדם טעבר אותה עבירה צפוי לעונש מאסר עולם".

הסתייגות לי. ספירא.

3. לקבל את הצעת הטטסלה, האומרת כי מאסר עולם
יהיה אובליגטורי רק במקרה טל רצח.

4. להטאיו את סעיף-קסן (ג) ללא סינוי.

ר.ס.

ועדת החוקה, חוק וטפס
30.12.53
חוק לביטול עונש המוות.

סעיף 3.

י. בר-יהודה:

אני מציע שלביטול עונש המוות יהיה יוצא מן הכלל אחד: פוטעי הסמדת עם לפי שני החוקים שקיבלנו. את כל שאר הדברים אני מציע למחוק. אסור לנו לסכוח ואסור להסכיח את הדבר הזה.

לא מתנגד אם יציעו להסיל עונש מוות במקרה של עריקה. אבל בסעיפים הנזכרים כאן ישנם דברים אחרים לגמרי. בסעיף 96(ו) של חוקת השיפוט, למשל, באמר: התנהג בפני האויב או העויין כמוג-לב; ובסעיף 96(ז) של חוקת השיפוט באמר: גנב או בכל צורה אחרת ביודעים הוציא סרסות הצבא נסק או תחמושת של הצבא. לפי ההצעה יהיה הנאשם צפוי לעונש מוות - אמנם לא אובליגטורי אלא בתור עונש סכסימלי - על העבירות האלה. ואינני חושב שיש לכך הצדקה.

אם הסעיפים האלה יסארו בחוק, הרי החלטתנו שלא יהיה עונש מוות במדינה תהיה החלטה דקלרטיבית אשר תוכן החוק לא יתאים לה.

היות ואין לי תקווה רבה שעמדתי תתקבל על-ידי הרוב בוועדה, אני רוצה להכניס הצעה אלטרנטיבית. שעת החירום במדינתנו היא השעה הרגילה, ואיט אינו יודע כמה זמן תימשך. לכן אני מציע לכתוב במקום זאת "זמן מלחמה". מה שמוצדק בימי מלחמה אינו מוצדק בסעת חירום, שהיא זמן די רגיל אצלנו.

ז. ורהפטיג:

אני מציע למחוק את סעיף 3. ביטול עונש המוות אינו ניתן לחלוקה לשיעורים. יכול מישהו לחשוב כי מי שביצע הסמדת עם לפני 15 שנה, אין זה יותר חמור מאשר מי שעושה זאת כיום. אם כבר נכנסים לדיון מהי העבירה היותר קשה ומהי העבירה היותר קלה, הרי אין זה ביטול עונש מוות.

אם הצעתי למחוק את הסעיף לא תתקבל, מציע לכתוב בסעיף-קטן (א) במקום "בסעת חירום" - "בסעת מלחמה", וכן גם בסעיף-קטן (ב). בסעיף-קטן (ג) מציע הגדרה אחרת ל"בגידה", מפני שההגדרה המוצעת כאן אינה מתאימה. אני מציע זאת כהצעה אלטרנטיבית מפני שאני אומר כי דברים כאלה, דינם בסעתם; אם תהיה מלחמה - נקבע זאת. אבל אם דעתי לא תתקבל, אסכיח לקבוע זאת כבר עכשיו.

י. ספירא:

בהתאם להצעתי היסודית אני מציע למחוק את סעיף 3. אם הצעה זו לא תתקבל, יש לי טרה של הצעות.

הצעתי הראשונה: שלא נעסוק בחוק זה באיזכורים לחוקים זרים. אמנם אני מסכים להטאיר את האיזכור לסעת חירום, כי לא רצוי לעורר בכנסת ויכוח מה היא שעת חירום ומה איננה שעת חירום. זאת, אם מקבלים את העיקרון של שעת חירום ולא של שעת מלחמה.

אני מקבל את הצעתו של חבר הכנסת בר-יהודה האומר כי אם מכניסים יוצאים מן הכלל, יש להכביש את הנאשם ועוזריהם, ולו רק מבחינה דמונסטרטיבית. אם כי אינני חושב שיש לזה ערך מעשי.

אשר לשאלה אם לעשות את היוצא מן הכלל בסעת חירום או בסעת מלחמה. יש הטוענים כי אין בעונש המוות מסום איום. יש הטוענים כי יש בזה איום, אבל אסור למדינה להוציא אדם להורג. יש האומרים כי במקרים מסויימים יש רשות להוציא אדם להורג, אני חושב שבעניני בגידה יש בעונש זה מסו הפחדה יותר מאשר בכל ענין אחר. אני חושב שטעות להגיד שמעשה בגידה אצלנו בסעת חירום הוא פחות חמור מאשר בימי מלחמה. דוקא במצב הקיים אסור לנו לאמר שבגידה אינה דבר נורא. אע"י מקבל שלגבי המלחמה הזעירה אפשר להסיר את הרצועה.

דעת החוקה, חוק ומשפט
30.12.53
חוק לביטול עונש המוות.

ר.ס.

י. הררי:

אני תומך בדברי חבר הכנסת שפירא ביחס
לאיזכורים.

אין כל ספק כי דעתם של חברי הכנסת שפירא
וורהסייג היא עקבית: הם מתנגדים לעונש מוות, ולכן מציעים למחוק
את סעיף 3. מה שהממשלה מציעה לנו הוא להתנגד לעונש המוות ביחס
לעבירות מסויימת, פרט למלה המוצעות בסעיף 3. ואז אפשר לסקול אם
בגידה היא העבירה החמורה ביותר או שיטבן עבירות יותר
חמורות. הליטי אסיר תודה מילו הוסבר לי מצד הממשלה מדוע בחרו
דוקא בעבירת הבגידה. אני מכין שהקריטריון היה הגנה על בטחון
המדינה. אבל הרי יכולות להיות עוד עבירות הקטורות בבטחון המדינה.
מי שיפציץ, למשל, את המטה הכללי את מי ישיבת הכנסת אשר בה
נוכחו מרבית חברי הכנסת והממשלה, האין זו עבירה חמורה? אם
עונש המוות גם להפחיד את הפושעים ולסנוע את הפסע ולהגן על המדינה,
כי אז ישנן עוד עבירות חסוג זה; שאריך היה להטיל עליהן עונש מוות.
יש טוענים שכל העבירות האלה הן בגללה. אם מרחיבים עד כדי כך את
המושג "בגידה", עושים פלסתר את על הענין. לעומת זאת אני רואה
אפשרות של עבירה שהיא בגידה, אשר מבחינת המנטאליות המלילית אינה
כה חמורה. למשל, אם נהיה במלחמה עם מדינה כלשהי ויהיו כמלה
שמבחינה פטריוטית יעזרו לאותה מדינה, זוהי בגידה מבחינת המדינה,
אבל מבחינה כריטיבמלית אין זו עבירה כל כך חמורה, מפני שמי שעשה
זאת עשה זאת לפי מצפונו. (ח. כהן: עונש המוות איבנו אובליגטורי.
בית המשפט יסקול).

אני מזכיר לחברי הוועדה את מה שאמר
חבר הכנסת אזניה על התוצאות של הקלה בעונשים. הוא דיבר על החברה
האזרחית. אני הבאתי דוגמאות מהצבא, ודוקא בזמן חירום.

אם יוחלט על סחיקת עונש המוות מספר החוקים,
אחמוך בהצעתה של חבר הכנסת בר-יהודה שלפחות ביחס לעבירת הסמדת
עם יישאר עונש מוות. זה חשוב בטביל ההאסטוריה. ואין להטוות זאת עם
מסתבנים. מסתבנים מנהלים פלחמה גלויה. אינני מרגיש כלמי העם הערבי
מה שאני מרגיש כלפי העם הגרמני, המסלם לנו שילומים. עם העם הערבי
אני סוכן להסלים בכל רגע.

למה מה נחוץ סעיף 3(ב)? אר שכל העונשים
בצבא יבוצעו ביריה, או שכל העונשים במדינה יבוצעו ביריה, אבל אינני
מכין מדוע קובעים זאת דוקא לגבי בגידה בשעת חירום.

אני תומך בחבר הכנסת שפירא כשהוא מזהיר
מפני מבחנה בין פלחמה לבין שעת חירום. בחוק שלנו אין הגדרה
של פלחמה. אבל לדעתי מבחנו חוטמים כשמבחנו פעמיטים כל פעם דברים
נוספים על שעת החירום. כשנרצה לבטל את שעת החירום, נאטרך לעבור
על כל החוקים כדי לבדוק מה תהיינה התוצאות של ביטול שעת החירום.
אין כל ספק שהמבחנה בין פלחמה ומצב חירום אינה מתאימה, כי יכול
להיות מצב חירום שהוא יותר חמור מפלחמה. אבל אינני מציע גם להטאיר
את שעת החירום. אני מציע שבית-המשפט יבדוק בכל מקרה אם זה מצב
חמור או לאו, ובהתאם לכך יחליט מה להטיל או שלא להטיל את עונש המוות.

כל הסעיף בנוי על מקרה ש"נעברה עבירה
בשעת חירום". תארו לכם שמביצוע העבירה ועד לבירור הענין בוטל מצב
החירום. מה יהיה דינו של הנאשם? הוא יוצא למוות רק מפני שהעבירה
בוצעה בשעת חירום? אני מציע להוציא את כל הענין של שעת חירום ולמסור
את הדבר לידי בית-המשפט.

אני שומר לעצמי את הזכות להוסיף על בגידה
כמה עבירות אשר קשורת לנו דוקא בהגנת המדינה.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
30.12.53
חוק לביטול עונש המוות.

ד.ס.

ח. רובין:

אני מציע לחוק את סעיף 3. אם לא תתקבל הצעת זאת, מציע להכניס כיוצאיה מן הכלל שני חוקים: חוק המסדר את החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם. אם הצעתי לקבוע זאת כרשימה הכטלוגיתית תיפול, מתוך ההצעתו של חבר הכנסת שפירא, שיוכנס לכאן פירוט של הסעיפים, מפני שיש סכנה בטיטת חקיקה שיש בה מיוזורים; כאשר מענינה את החוק הדיני, לא תמיד יודעים במיזו מידה הדבר משפיע על חוקים אחרים בהם הוזכר החוק.

אשר לסגולה של מלחמה או שעת חירום. אפשר תמיד להביא מקרים מיוחדים, לקולא ולחומרא, ואפשר להראות שבשעת חירום ישנם מקרים יותר חמורים מאשר בטלחמה.

עמלת ההפחדה היא די מפורקת. חייל הרוצה לערוק, יערוק גם אם יהיה בחוק עונש מוות. אם הוא עושה שיקול של מות כמעט ודאי בחזית לעומת סיכוי לחיות, הדבר כדאי לו. אלא שאני מקבל כי אין לו בכלל שיקול ואין כאן גורם של הפחדה. כל ההיסטוריה של המשפט המלילי מעידה על כך שהעונשים החמורים הם לאו דוקא הדבר המפחיד. אם יש הצדקה לעונש המוות, הרי זה לא בגלל הפחדה אלא בגלל מתן הרגשת הסיפוק לאגרה שפוסע הוצא להורג.

אינני מבין איך אפשר להסוות מסתובבים לנאצים.

אני מוסר שיש להטיל עונש מוות רק בימי מלחמה, ולתת הגדרה ברורה מה הן העבירות שעליהן יוטל עונש המוות.

הערה אחרונה: יש להבטיח בחוק שמה שנקבל לא יוכל להיות מתוקן על-ידי תקנות לשעת חירום.

ח. כהן: ההצעה הזאת, מקומה בסוף החוק.

פ. רובין:

אני מבקש מאלה המציעים לבטל כליל את סעיף 3 לחשוב עוד פעם אם בכונה עמדתם. אני רוצה להביא לידיעת הוועדה - ובדומה לי שאינני יודע - כי אין ארץ בעולם שביטלה את עונש המוות על רצח ומינה סקייטת את עונש המוות במקרה של בגידה בזמן מלחמה או בכלל בגידה. לפני שנתיים-שלוש עטינו מחקר בענין זה, ועכשיו אנחנו שוב עושים מחקר כזה. אין בעולם ארץ כזאת, ודבר זה מוכיח על חסרו. כנראה שטבע הגזע האנושי אינו משלים עם זה שבטעה שהמריב צובא על גבולות המדינה, אדם ישב בתל-אביב ויטדר ידיעות לאויב. הגרירה במקרים כאלה היא לינץ. יתכן שהאדם לא הגיע עדיין לדרגה מוסרית כזאת. דבר זה מסביר גם מדוע נתנו לחוק את השם "חוק ביטול עונש המוות". בעולם כולו הכוונה בביטול עונש המוות לביטולו במקרים של רצח וכו', ותמיד יש לכך יוצאים מן הכלל. אמנם אני מסכים כי העמדה הזאת אינה הגיונית ומינה עקבת. אני, למשל, בעד ביטול עונש המוות בגלל סיבה אחת בלבד: האפשרות של טעות בית-דין. אינני משוכנע כי עונש המוות אינו מפחיד יותר ממאסר עולם. אבל אצלנו חשוב הענין הזה של אפשרות לטעות. והגיוני שהטעות הזאת יכולה להיות דוקא לגבי בוגדים. בכל זאת, אני מוכן ללמוד מהעולם כולו, כי הטבע האנושי אינו עומד בטבחן כזה. והרי אין אנחנו מציעים עונש מוות אובליגטורי אלא מופציונאלי. יתכן שכלל לא יוצא עונש מוות לפועל.

עלינו לקחת בחשבון כי בינתיים הצענו הצעה מסוימת בהצעת החוק עבירות נגד המדינה, ובה מצמצמים את המושג של בגידה ביחס לסעיף 49 לפקודת החוק הפלילי. הצענו עונש מוות רק במידה שהדבר נוגע לבטחון הציבורי, והכוונה בעיקר לאויב מבחוץ. באותה הצעת חוק הצענו להטיל עונש מוות לא בשעת חירום וגם לא בשעת מלחמה - מפני שעמדה במינוי המטלה של התקופה ילמחר שגיתת-בטח - אלא הצענו להטיל עונש מוות במקרה של בגידה וריגול, כלומר, עבירות הנוגעות לבטחון הציבורי של המדינה, כאשר מתנהלות פעולות מלחמתיות.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
30.12.53
חוק לביטול עונש המוות.

ר.ט.

פ. רוזן:
ההצעה היא לסעיף 3 ינוסח כך: "חוק זה לא יחול: (א) על עבירות שנעברו בניגוד לחוק הישנה עם ובניגוד לחוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם; (ב) על עבירות בניגוד לפרק החמישי לפקודת החוק הפלילי, 1936, או כל חוק שיבוא במקומו, או בניגוד לסעיף 96 לפקודת השיטוט תש"ח, או על עבירות האלה נעברו בשעה שמתנהלות או התנהלו פעולות סלחניות".

ברמה לי כי ההבחנה בין שעת חירות וסלחמה היא חשובה מאוד. הייתי רוצה שעונש מוות יוטל רק במצב של סלחמה מסט.

ח. כהן:
הצעת חברי הכנסת בר-יהודה ורוגין להכניס כיוצא בזה מן הכלל את החוק למניעת הסמדת עם ואת החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם אינה עומדת בניגוד להצעת הממשלה, מפני שהצעת הממשלה הוכנה לפני שהחוקים האלה נכנסו לתקפה. אילו היו החוקים האלה בתוקף, לי אין כל ספק כי הממשלה היתה מכניסה גם אותם כיוצא בזה מן הכלל, ורמיה לכך שבטוחם החוקים הציעה הממשלה הסלת עונש מוות.

המליצה שטר המספחים הציע להוסיף: "או איזה חוק שטר שיבוא במקומו של החוק הפלילי" הן מיותרות בהתחשב עם פקודת הפרטנות.

בחוק עבירות נגד המדינה הגבלנו את הסלת עונש המוות לא לשעת חירות ולא לשעה שבה מתנהלות פעולות איבה צבאיות. הייתי מציע לקבל גם כגון את ההגדרה הזאת. כי אין יודעים אם יש או אין סלחמה עם המדינות הערביות, ומוטב להינזר מן הביטוי הזה ולדבר על פעולות איבה צבאיות. אותן אפשר להגדיר.

היו"ר ס. אונג:
כיון שיש עוד חבריה רטומים לויכוח הזה, לא נצביע היום עליה בישיבה הבאה.

הישיבה נועלה בשעה 11.00.